

O Konstantinu Velikom i u Zagrebu

Okrugli stol „Pogled na Konstantinovo doba 2013. → 313.“ Zagreb, 6. - 7. lipnja 2013.

Povodom obilježavanja 1700 godina Milanskog edikta, različitim programima na više mjesta (Subotica, 7. ožujka 2013. održana je prva tribina od ukupno pet u okviru ciklusa „Izazovi Milanskog edikta danas“; Niš, od 21. ožujka do 2. travnja 2013. održan je međunarodni skup “Sveti car Konstantin i hrišćanstvo”, i dr.), i na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu upriličen je Okrugli stol o caru Konstantinu pod naslovom „Pogled na Konstantinovo doba 2013. → 313.“. Okrugli stol održan je na inicijativu Brune Kuntić-Makvić, predstojnice Katedre za staru povijest i voditeljice Centra za interdisciplinarno istraživanje stare povijesti, u konferencijskoj dvorani knjižnice na drugom katu Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Organizacijski odbor ovoga skupa, uz već spomenutu Brunu Kuntić-Makvić, činili su Hrvoje Gračanin, Jelena Marohnić i Trpimir Vedriš. Pozivu na sudjelovanje odazvalo se trideset i pet izlagača. Cilj ovog, petog po redu znanstvenog skupa Centra za interdisciplinarno istraživanje stare povijesti Zavoda za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, bio je da prigodom ove obljetnice Milanskog edikta okupi aktivne nastavnike i polaznike različitih ustanova koje tvore zagrebačku akademsku zajednicu i na interdisciplinarnan način progovore o Konstantinovoj vladavini.

Skupu se prvi prigodnim riječima obratio Damir Boras, dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a potom i zamjenik pročelnika Odsjeka za povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu Mario Strecha, te je time Okrugli stol i službeno otvoren.

Prvi dan Okruglog stola, 6. lipnja 2013., bio je podijeljen na četiri tematske sesije te je na odabrane teme govorilo 14 izlagača. U prvoj sesiji *Veliki potezi političke, vjerske i pravne povijesti*, koju je vodio Trpimir Vedriš, prvi je izlagao Anto Mišić s Filozofskog fakulteta Družbe Isusove, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, temom *Konstantin i Nicejski sabor 325. godine*. Povećanjem broja vjernika, rimsko društvo, politeističko, sumnjičavo je prema kršćanima. Mišić se osvrće na progone kršćana koji su u prva tri stoljeća više iznimka, te najokrutniji Dioklecijanov progon početkom IV. stoljeća. Objašnjava u kojem je povijesnom kontekstu došlo do potpisivanja edikta o toleranciji - tzv. Milanskog edikta, koji su 313. godine potpisali Konstantin Veliki i tetrah Licinije. Osvrće se i na sazivanje Sabora u Niceji 325. godine zbog Arijeva učenja. Utvrđuje kako Konstantin nastoji despotski upravljati Crkvom, kojoj se priklonio i dao privilegije, kako bi zagospodario i samom Crkvom. Tako se cezaropapizam našao naspram teokracije, rimska država naspram Crkve. Konstantin je veliki političar i vojskovođa koji je više obojan politički nego vjerski, a politika mu je ispred religije, zaključuje Mišić svoje izlaganje.

Tomislav Vidaković govorio je o temi *Utjecaj Konstantinova preokreta na oblikovanje euharistijske liturgije*. Izlagač je postavio pitanje „Je li to bilo ‘zlatno doba’ euharistije“, koje je ujedno i okosnica ovog izlaganja. Vidaković je prikazao Konstantinovo izravno uplitanje u liturgiju, unifikaciju vidljivu na djelu, te smatra da je Konstantinov preokret u IV. stoljeću zatajio.

Iva Kaić i Vinka Bubić, obje s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predstavile su temu *Arhitektonske prilagodbe Oratorija A u Konstantinovo*

doba. Ovom temom autorice su slušateljstvu približile povijest arheoloških istraživanja episkopalnog kompleksa u Saloni. Također su predočile i rezultate revizijskih istraživanja. Oratorij A stavljen je pod upitnik. Potrebna su novija arheološka istraživanja u Saloni kako bi se locirale *domus ecclesiae* – privatne kuće adaptirane za kršćanska okupljanja.

Marko Petrak, s Katedre za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, govorio je o *Inter aequitatem iusque interpositam interpretationem nobis solis et oportet et licet inspicere. Kratke napomene o Konstantinovom shvaćanju pravednosti*. Tema izlaganja bila je o poimanju pravednosti u klasičnom rimskom pravu te kakve su promjene nastale u Konstantinovo doba. Petrak zaključuje da car postaje jedini izvor prava, a izvor prava se svodi na jedno jedino – carevu volju.

Siniša Bilić Dujmušić, sa Studijskog odjela povijesti Hrvatskog katoličkog sveučilišta, referirao je *Zašto je potisnut Licinije?* Licinijev potpis na Milanskom ediktu jednako je važan kao Konstantinov, međutim danas komemoriramo samo Konstantina. Kršćanska tradicija (Laktancije, Euzebije) namjerno ga pogrešno interpretira. Kako „povijest pišu pobjednici“ uzroke tome, najvjerojatnije, valja potražiti u Konstantinovo ratnoj propagandi 324. godine protiv Licinija.

Pod vodstvom Marine Milićević Bradač otvorena je druga sesija *Iz pravne prakse (uz kratko opuštanje)*. Ivan Milotić, s Katedre za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predstavio je *Uređenje povrata imovine Crkvi u Milanskom ediktu*. Milanski edikt, potpisan 13. lipnja 313. godine, izvorni je pravni akt, te čak dvije trećine edikta uređuju povrat imovine Crkvi koja je bila oduzeta tijekom progona. Ovim izlaganjem istražen je kontekst, način i posljedice uređenja povrata imovine kršćanskim pravnim osobama.

Temu *Zaštita slabije ugovorne strane u Konstantinovom zakonodavstvu* predstavio je Tomislav Karlović s Katedre za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Karlović je govorio o Konstantinovoj zabrani uglavka *lex commissoria* kojim su bogatiji slojevi iskorištavali ekonomski slabiji, inferiorniji položaj dužnika te su još više akumulirali bogatstvo preuzimanjem vlasništva nad založenim stvarima. To je svakako jedan od najdugotrajnijih i najdalekosežnijih rezultata Konstantinove zakonodavne aktivnosti na području prava.

Daniel Rafaelić osvrnuo se temom *Konstantin, kasna antika i filmska cenzura* na film „Konstantin Veliki“, snimljen 1962. godine u Zagrebu, te na filmsku priču o Fabioli – razmaženoj rimskoj djevojci iz Dioklecijanova i Konstantinova vremena koja s vremenom prihvaća kršćanstvo. Govori o cenzuri i prokršćanskom okviru filmova ovog tipa gdje nije bilo poželjno prikazivati brojne aspekte antičke pojavnosti, posebno erotiku.

Hrvoje Gračanin predsjedao je trećom sesijom *U službi njegova Veličanstva*. Prva tema ove sesije bila je *Enigmatski panegirik Konstantinu – carmina figurata Porfirija Optacijana*, o kojoj je govorio prof. dr. sc. Neven Jovanović s Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ovim je izlaganjem predstavljena Optacijanova panegirička zbirka, s posebnim osvrtom na njen tradicionalni dio koji čine i dva uvodna pisma, autorovo obraćanje Konstantinu i carev odgovor.

Dino Demicheli, s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održao je izlaganje *Dvojica Dalmatinaca u Konstantinovo (?) službi*. Izlagatelj je govorio o dva nadgrobna natpisa pronađena u Dalmaciji koja bi se mogla datirati u Konstantinovo doba. Prvi natpis podignut je za Valerija Valenta koji je poginuo kao carski (?) tjelohranitelj, dok je drugi podignut za salonitanskog viteza Aurelija Valerina, koji je bio tajnik na carskome dvoru u Nikomediji.

Ninoslav Zubović, s Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, i Josip Parat u izlaganju *Euzebijeva 'Vita Constantini' kao književni tekst* govorili su o Euzebiju iz Cezareje, autoru brojnih djela, a njegova *Vita Constantini*, nedovršeni panegirik u četiri knjige, najvažniji je suvremeni izvor za Konstantinovu vladavinu, koji je ujedno prihvaćen i kao carev životopis. Ovim izlaganjem pokušala se predočiti Euzebijeva inovativnost kao pisca i njegov dug književnoj predaji.

Ana Pavlović vodila je četvrtu sesiju *Žitnica Carstva, glazba, studiji. Konstantin i Helena u Egiptu* naslov je teme koju je obradila Inga Vilogorac Brčić s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Prema rimskim pisanim i predmetnim izvorima te lokalnoj predaji iz kasnijih razdoblja, nedvojbeno je razvidna aktivnost cara Konstantina i njegove majke Helene u Egiptu, iako nema izvora koji bi dokazivali da su ondje osobno i boravili.

Hrvoje Beban, s Odsjeka za muzikologiju Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu, izložio je temu *Glazba u ranome kršćanstvu: između poganskog i posvećenog*. Konstantinov edikt osigurao je kršćanima slobodno ispovijedanje vjere, te se njihova glazba, prakticirana prije u katakombama i na kućnim okupljanjima, seli u velike bazilike, ustvrdio je Beban. Ovo izlaganje pokušalo je, na temelju izvora, sučeliti i objasniti različite forme što ih je glazba poprimila, često pritom balansirajući između poganskog i posvećenog.

Posljednje predavanje prvog dana Okruglog stola održala je Jelena Marohnić s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, *Akademski život i običaji u 4. st.: Konstantinovi i kasniji propisi o profesorima i studentima*. Marohnić je predstavila Teodozijev kodeks, u kojem su sačuvani Konstantinovi i kasniji zakonski propisi o pravima i obvezama profesora i studenata, a pruža dragocjene podatke o akademskoj zajednici onog vremena. Ovim izlaganjem opisani su elementi akademskog života u IV. st., prema tragovima koje nalazimo u pravnim izvorima.

Nakon svakog navedenog izlaganja uslijedila je živa rasprava, s upućenim pitanjima i komentarima prisutnih izlagačima.

Drugi dan Okruglog stola, 7. lipnja 2013., također je podijeljen na četiri sesije u kojima je sudjelovao 21 izlagač. Nastavkom na prethodni dan uslijedila je peta sesija *Fenomeni suživota poganstva i kršćanstva*, kojom je predsjedala Inga Vilogorac Brčić. Temu *Solarni kult u Konstantinovim graditeljskim ostvarenjima* predstavio je Tin Turković s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Izlagač je govorio o Konstantinovim graditeljskim pothvatima, kako u Rimu, tako i u Konstantinopolu, a koji svjedoče o dosljednom i uvelike tradicionalnom perpetuiranju carskog solarnog kulta koji je osnova još od Augustova vremena, a na koji se nadovezuje i sam Konstantin. Jasno je uočljiv solarni apolonijски smisao u Konstantinovim graditeljskim ostvarenjima, zaključuje Turković.

Ana Pavlović, s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, svoje je izlaganje *Kršćanski simboli na novcu Konstantina Velikog* započela pitanjem „Je li poruka o suživotu kršćanstva i poganstva na novcu odraz službene carske politike ili osobnog stava?“ Kršćanski simboli na novcu pojavljuju se u samo 1% slučajeva, a dvoznačna simbolika omogućava da ga kršćani interpretiraju na jedan, a pogani na drugi, njima prihvatljiv način.

Barbara Kriletić, Katarina Lukić, Dora Počivavšek, Doris Šugar, prvostupnice arheologije pri odsjecima za arheologiju, za etnologiju i kulturnu antropologiju, za informaci-

jske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, imale su izlaganje *Antički bogovi u službi propagande Konstantina Velikog*. Autorice su prikazale novac koji nije samo puko platežno sredstvo u antičko doba, već najlakši i najpogodniji medij za prenošenje poruke – numizmatičku propagandu. Predstavljena su tri tipa novca, koji oglašavaju trajnu carevu slavu, kovanog u vrijeme Konstantina I., i to: Vječni mir u Carstvu, obilježava se proglas Milanskog edikta; Slave dvije prijestolnice Rimskog Carstva, Rim i Konstantinopol; *Constantiniana Dafne* – simbol pobjede, kuje se u čast pobjede nad Licinijem 324. godine. Kombinirajući određene legende i prikaze bogova na novcu, kao ambleme svoje moći, legitimnosti i uprave, Konstantin se vješto služio propagandom.

Maja Juratovac i Mihaela Šuvak, diplomantice Stare povijesti na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pozabavile su se *Odnosom između Konstantina i Helene prema antičkim literarnim izvorima*. Analizom antičkih literarnih izvora, ponajprije Euzebija (*Historia Ecclesiastica* i *Vita Constantini*) i Zosima (*Historia nova*), autorice su nastojale prikazati kakav je bio odnos cara Konstantina i njegove majke Helene.

Bruna Kuntić-Makvić, s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održala je izlaganje *Kultura kupelji između poganstva i kršćanstva: primjeri Konstantinova doba*. Konstantin je u skladu s tradicijama poganskih rimskih careva – osobito se pozivajući na boga Apolona kao carskog zaštitnika po Augustovom predlošku – iskazivao poštovanje vodenim svetištima te investirao u njihovu gradnju diljem svojega Carstva, iako se odlučio za kršćanstvo kao oslonac carske vlasti i državne stabilnosti. Jedan takav natpis koji to potkrepljuje nađen je i kod nas u Varaždinskim Toplicama. Konstantin kao pragmatični vladar štovao je solarni kult Apolona – a s druge strane, priklanjao se kršćanstvu.

Marina Milićević Bradač, s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u izlaganju *Pogani u kršćanskom svijetu – ‘Carmen contra paganos’* govorila je o rukopisu iz VI. stoljeća u kojem je sačuvana pjesma nepoznata autora. Pjesma književno nije vrijedna, ali kao svjedočanstvo o poganima i njihovoj religiji te kako su izgledali i djelovali krajem IV. st. u tada već kršćanskom svijetu, izrazito vrijedna spomena.

Emilio Marin vodio je šestu sesiju *Oblikovanje i racionalizacija predaje*. Dino Milinović, s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, održao je izlaganje *Između tradicije i kršćanstva: što govore spomenici*. Primjerom arhitekture, skulpture te medaljona iz Konstantinova vremena prikazan je politički smjer Carstva koji ostaje vezan uz tradicionalne teme i motive, s rijetkim primjerima koji daju naslutiti novo doba. Carska ikonografija vrlo sporo se kristijanizira, zaključio je Milinović.

Hrvoje Gračanin, s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u izlaganju *Konstantin Veliki u srednjovjekovnim narativima*, obradivši odabrane bizantske i latinske izvore, predstavio je predodžbu o velikom kršćanskom caru i zaštitniku Crkve Konstantinu Velikom. Cilj ovog izlaganja bio je odrediti tematske krugove i narativno-diskurzivne obrasce u vezi s prikazom Konstantinove osobe i vladavine u odabranim srednjovjekovnim povijesnim djelima autora iz zapadnoeuropskog i bizantskog kulturnog kruga. Izlagač na kraju zaključuje kako su bizantski izvori više zainteresirani za Konstantina, s pozitivnim konotacijama, dok su latinski ostali puno suzdržaniji.

Vladimir Rezar, s Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, je za cilj svog izlaganja *Lorenzo Valla i Konstantinova darovnica* imao osvrt na Konstantinovu darovnicu u srednjem vijeku i renesansi. Lorenzo Valla, slavni humanistički filolog, bio je među prvima koji su pokušali argumentirano poreći autentičnost ovog doku-

menta. Valla je komentirao samo drugi dio darovnice – *Donatio*. U srednjem vijeku njena autentičnost nije bila dovođena u pitanje, dok već u renesansi dolazi u pitanje autentičnost darovnice koja je zapravo slavna povijesna krivotvorina.

Sedmu sesiju *Produžeci legendarnog modela* vodio je Dino Milinović. Prvo izlaganje u ovom krugu, pod naslovom *Ikonografija Konstantina Velikog u Vatikanu i Lateranu*, predstavila je Sanja Cvetnić s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ovdje je bilo riječi o jednoj od četiriju Rafaelovih soba – Konstantinova dvorana (tal. Sala di Constantino). Dvorana je bila namijenjena za prijeme i službene svečanosti. Ikonografski program oslika je naglasiti primat papinstva nad svjetovnom vlasti. Papa Urban VIII. Barberini naručio je drugi ciklus slika koji se nalazi u lateranskom baptisteriju, a posvećen je caru Konstantinu.

Emilio Marin, sa Studijskog odjela za povijest Hrvatskog katoličkog sveučilišta, održao je izlaganje *Dalmatinsko-hrvatska tradicija o sv. Jeleni, majci cara Konstantina Velikog*. Tragom pitanja odakle je sv. Jelena, o njenom podrijetlu, te o samom kultu sv. Jelene na području Hrvatske, autor je izložio ovu temu. Osvrt na tradiciju, koja je ponešto i zaboravljena, a po izlagачu, ravnopravna drugim tradicijama, jest taj da je Jelena iz mjesta Škrip s otoka Brača.

Danko Šourek i Tanja Trška Miklošić, s Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u izlaganju *Ikonografija Konstantina Velikoga i njegovih srodnika u hrvatskoj likovnoj baštini* obuhvatili su hrvatsku likovnu baštinu umjetničkih djela koja su vezana za ikonografiju, ponajprije Konstantina Velikog i njegove majke Helene (Sveta Jelena Križarica). Uz barokni pogled na Konstantina, izlagači donose i analizu hrvatske konstantinske hagiotopeografije, car i srodnici kao titulari crkava i oltara.

Trpimir Vedriš, s Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, imao je izlaganje *Konstantin Veliki između popularne kulture i historiografije u 21. stoljeću*. Kako se danas percipira Konstantin Veliki, autor propituje na primjeru nekoliko odabranih književnih i znanstvenih tekstova nastalih početkom XXI. stoljeća.

Posljednju, osmu sesiju *Istraživanje i popularizacija znanosti* vodila je Bruna Kuntić-Makvić. Temu *Konstantin Veliki u zbirci 'Croatiae auctores Latini'* predstavila je Maja Tabak s Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Analizom tekstova digitalne zbirke *Croatiae auctores Latini* (CroALa, www.ffzg.hr/klafil/croala) pokušala je ustanoviti kako je rimski car zastupljen u tekstovima hrvatskih latinista. Na temelju analize, car Konstantin trenutno je najzastupljeniji u razdoblju humanizma (XV/XVI. st.). Također, ovo izlaganje je demonstriralo prednosti i probleme, potencijale i ograničenja digitalnog istraživanja tekstova hrvatske latinističke baštine u sadašnjem opsegu i na trenutnom stupnju digitaliziranosti.

Iva Kaić i Vinka Bubić, s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, dale su prikaz međunarodnog znanstvenog skupa *Sveti car Konstantin i hrišćanstvo*, Niš, 31. 5. – 2. 6. 2013. godine. Autorice su, kao sudionice međunarodnog znanstvenog skupa *Sveti car Konstantin i hrišćanstvo*, podnijele kratko izvješće sudionicima Okruglog stola o radu i postignućima kongresa u Nišu.

Sudionici Okruglog stola također su dobili na uvid sadržaj talijanskog i njemačkog skupa na temu Konstantina Velikog. Kraj osme sesije zaključen je prezentacijom 5. seminara za školsku mladež „*Salonae Longae* - Od antičke Salone do humanističkog Splita“: tema 2013. godine: „1700. obljetnica Konstantinova edikta: susret poganstva i kršćanstva, Split – Solin, 14. – 20. ožujka 2013.“ Godine 2011. naglasak je bio na sv. Dujmu, 2012. godine

obrađivao se sv. Jeronim, da bi ove, 2013. godine, pažnja bila usmjerena na Konstantina Velikog. Cilj ovih prezentacija je ponajprije popularizacija humanističkih znanosti.

Održani skup o caru Konstantinu Velikom donio je značajan doprinos rasvjetljavanju historiografskih pitanja njegova vremena. Velik broj radova imao je karakter preglednog rada vezanog za neko područje Konstantinova doba. Gotovo svi izlagači jednoglasni su u zaključku Konstantinova oslika više kao pragmatična vladara. Kao problem pojavilo se pitanje stručne terminologije (arijanski/arijevski, novac/novčići, rano kršćanstvo/kasna antika) koje bi trebalo razjasniti, uskladiti, a ujedno bi to mogla biti i tema nekog budućeg okruglog stola, složili su se prisutni. „Idući okrugli stol najavljen je 2015. godine povodom stote obljetnice rođenja profesora Suića“, završila je i time zatvorila skup Bruna Kuntić-Makvić.

Sunčana Cvetnić

Znanstveni skup *Hrvatska arheologija i Aachenski mir 812.-2012.*

Povodom 1200. obljetnice sklapanja mira u Aachenu, 180. obljetnice Arheološkog muzeja Zadar i 50. obljetnice utemeljenja Odjela za arheologiju pri Sveučilištu u Zadru od 29. studenog do 1. prosinca 2012. godine u Zadru je održan znanstveni skup pod nazivom *Hrvatska arheologija i Aachenski mir 812.-2012.*

Skup su, udruženim snagama, organizirali Sveučilište u Zadru, Arheološki muzej u Zagrebu, Arheološki muzej Zadar, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika iz Splita te Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Organizacijski odbor sačinjavali su Ante Uglešić i Tomislav Fabijanić sa Sveučilišta u Zadru, Željko Demo i Maja Bunčić iz Arheološkog muzeja u Zagrebu, Radimir Jurić i Smiljan Gluščević iz Arheološkog muzeja Zadar, Maja Petrincec i Tomislav Šeparović iz Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu te Krešimir Filipec s Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Znanstvenstveni odbor činili su Željko Demo, Krešimir Filipec i Maja Petrincec.

Prvu sesiju *Vrela i promišljanja o vremenu, ljudima i prostoru* obilježila su izlaganja Hrvoja Gračanina, Gorana Bilogrivića, Željka Tomičića, Mate Zekana i Tomislava Šeparovića. Nakon toga slijedilo je predstavljanje postera Zorana Čučkovića, Marina Buovca, Zrinke Premužić, Petre Rajić Šikanjić, Tajane Trbojević Vukučević, Anite Rapan Papeša i Tajane Sekelj Ivančan. U drugoj sesiji, naslovljenoj *Crkva i crkveni namještaj primorja*, izlagali su Vendi Jukić Buča, Mirja Jarak, Pavuša Vežić, Jakov Vučić, Miona Miliša-Jakšić i Marinko Tomasović. Drugog dana skupa, u trećoj sesiji *Naselja - utvrde - prometnice*, svoja su istraživanja predstavili Ante Jurčević, Ivan Alduk, Lazo Čučković, Luka Bekić i Josip Lozuk. U četvrtoj sesiji *Parvae temporis sui* mogla su se čuti izlaganja Maje Bonačić Mandinić, Vinite Ramljak, Željka Deme, Krešimira Filipca, Anite Rapan Papeša i Tomislava Fabijanića. Trećeg, ujedno i posljednjeg dana skupa, slijedila su izlaganja pete sesije koja je nosila naziv *Ranosrednjovjekovna groblja*. Izlagali su Marija

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI 45

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2013.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 45

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Damir Boras

Glavni urednik / Editor-in-Chief

Hrvoje Gračanin

Uredništvo / Editorial Board

Bruna Kuntić-Makvić (stara povijest), Zrinka Nikolić Jakus (srednji vijek),
Hrvoje Petrić (rani novi vijek), Željko Holjevac (moderna povijest),
Tvrтко Jakovina (suvremena povijest), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest), Zrinka
Blažević (teorija i metodologija povijesti)

Međunarodno uredničko vijeće / International Advisory Board

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko
Bratož (Ljubljana), Snježana Buzov (Columbus, Ohio), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki
(Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Alojz Ivanišević (Wien),
Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz),
Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj),
Nada Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd),
Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršna urednica za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Kristina Milković

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120 150, 6120 158, faks ++385 (0)1 6156 879

Časopis izlazi jedanput godišnje

Ovi su Radovi tiskani uz financijsku potporu
Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama/The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS

Naslovna stranica

Iva Mandić

Grafičko oblikovanje i računalni slog

Ivanka Cokol

Boris Bui

Lektura

Julija Barunčić Pletikosić

Tisak

Zrinski d.d. Čakovec

Naklada

300 primjeraka

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrcak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*